

Elérhetőségeink:

Városi Múzeum és Fotógaléria
8400 Ajka, Szabadság tér 4. (Templomdomb)
Telefon: 88 312 612

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Jeles napok az esztendőben 2. Múzeumi munkafüzet 4. osztályosoknak

***Jeles napok az esztendőben 2.
Múzeumi munkafüzet
4. osztályosoknak***

Összeállította:
Angermayer Judit
muzeológus

Kiadja:
Nagy László Városi Könyvtár és Szabadidőközpont, Ajka
2015

A munkafüzet a TÁMOP-3.2.8.B-12/1-2012-0043. projekt keretében,
az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával jött létre.

Tartalom

I. Örök körforgás	4
II. Szent Mihály napja	6
III. Ősök napja.....	8
IV. Szent Márton napja.....	10
V. Kisfarsang	12
VI. Advent.....	14
VII. Luca nap	16
VIII. Karácsony	18
IX. Jókívánságok ideje.....	20
X. Farsang	22
Dalaink, játékaink	24
Kislexikon	27

I. Örök körforgás

Életünk folyamán az évek előrehaladtával egyik korból a másikba lépünk: pl.: csecsemőkorból a kisgyermekkorba, vagy majdan ifjúkorból a felnőttkorba. Vannak azonban-akár az évszakok-évenként vissza-visszatérő alkalmak, melyeket piros betűk, számok jelölnek a naptárban, vagy a szívünkben. Ezeket nevezzük jeles napoknak vagy ünnepeknek.

	HÉTFŐ 17 János Nagy	KEDD 18 Béni Óta	SZERDA 19 Mária	CSÜTTÖRÖK 20 St. György és János, Vár	PÉNTEK 21 Sándor, Füredi	SZOMBAT '22 Miklós, Mátyás	VASÁRNAP 23 Szent, Sándor
☾	4:42-04:55	5:43-04:50	4:45-04:50	4:46-04:49	4:47-04:49	4:49-04:51	4:50-04:42
☀	7:26-04:56	8:26-04:25	9:27-04:49	10:27-04:48	11:27-04:49	12:26-04:25	13:26-04:06
☁							
☁							
☁							
☁							

- 1) A ti családodotok, osztályotok, közösségetek hogyan ünnepel?
(Gondolj egy közeli születés-vagy névnapra, vagy a tanévnyitóra.)

- 2) Rajzolj le az ünnepi kellékek közül néhányat!

- 3) Mit jelent a kifejezés? Írj rá 2-2 példát!

Állandó ünnep: _____

pl.: _____

pl.: _____

Mozgó ünnep: _____

pl.: _____

pl.: _____

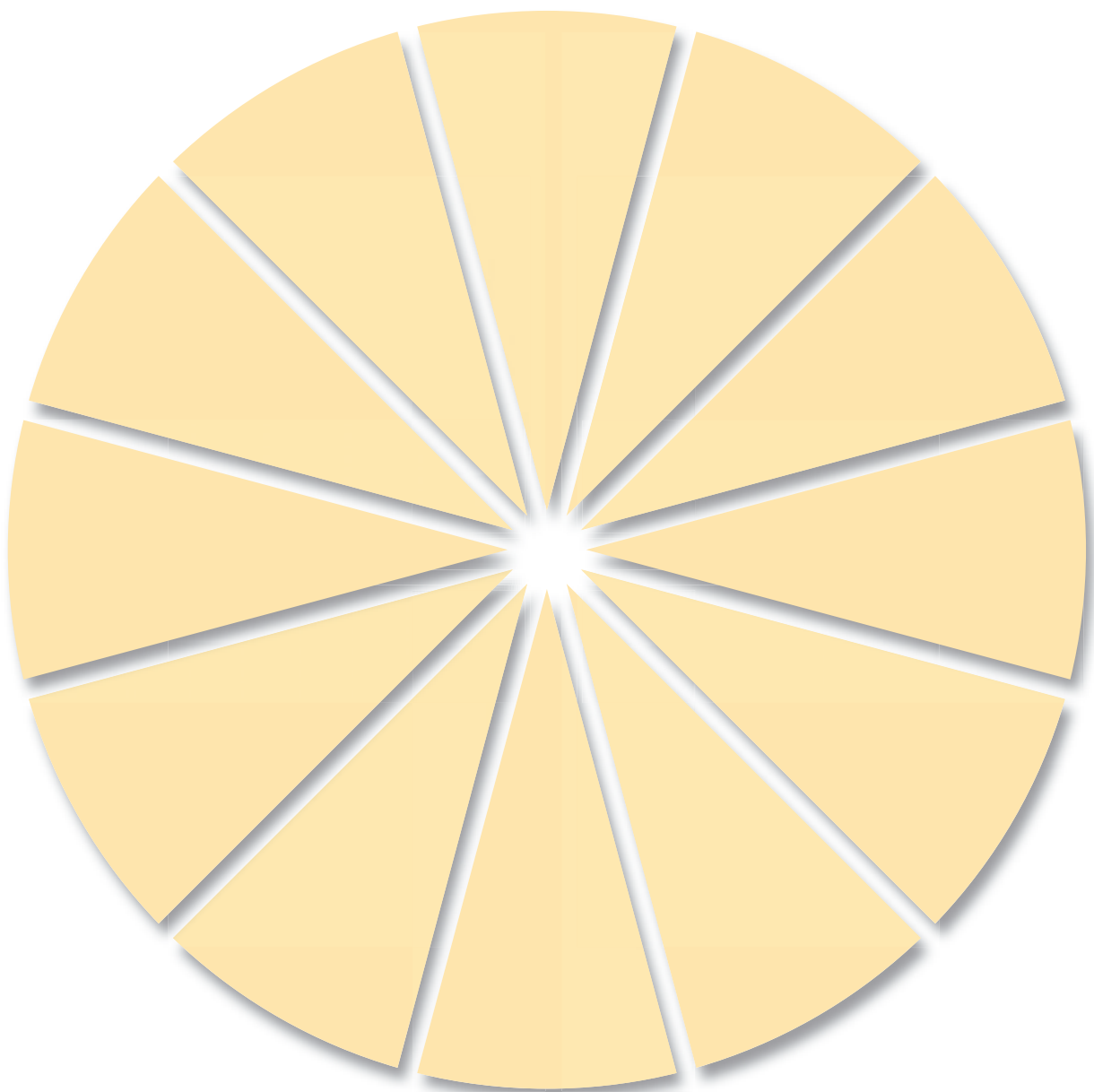
- 4) A naptárak ősidők óta feltüntetik a nevezetes ünnepeket, sőt a hónapok különféle nevükben is utalnak rájuk.

Írd be a 3 fajta elnevezést az időkerék megfelelő helyére!

Télhó, Télutó hó, Tavaszelő hó, Tavasz hó, Tavaszutó hó, Nyárelő hó, Nyárhó, Nyárutó hó, Őszelő hó, Ősz hó, Őszutó hó, Télelő hó

Boldogasszony hava, Böjtelő hava, Böjtmás hava, Szent György hava, Pünkösdi hava, Szent Iván hava, Szent Jakab hava, Kisasszony hava, Szent Mihály hava, Mindszent hava, Karácsony hava

Förgeteg hava, Jégbontó hava, Kikelet hava, Szelek hava, Ígéret hava, Napisten hava, Áldás hava, Újkenyér hava, Földanya hava, Magvető hava, Enyészet hava, Álom hava

II. Szent Mihály napja

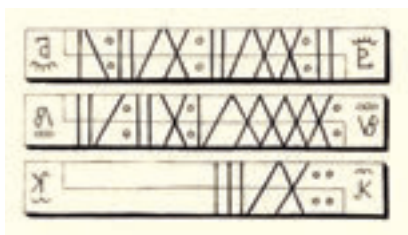
Szeptember 29-én az egyház Szent Mihály főangyalt ünnepli, aki az egyház védelmezője és a halottak szószólója.

Ez a nap a gazdasági év őszi fordulónapja, ezért földműveléssel, gazdálkodással összefüggő hiedelmek, szokások, időjárási megfigyelések kapcsolódnak hozzá.

- 1) Mihály nap az ország számos vidékén a Szent György naptól szabadban tartott állatok behajtásának ideje, a pásztorok számadásának áldomásos napja és fogadónap is.
Mit jelent a számadás?

Ki végezte a számadást?

Mi az áldomás?

- 2) Országszerte híresek voltak a szentmihályi vásárok, melyeken a pásztorok mindjárt meg is vásárolhatták a szükséges élelmet, ruhaneműt, felszerelést maguk és családjaik részére.

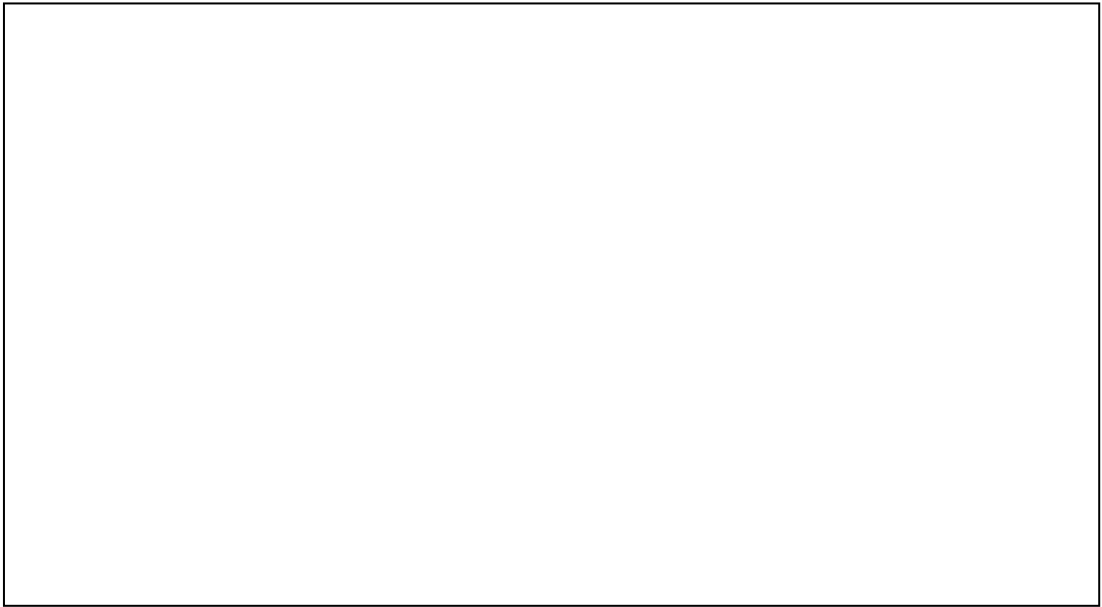
A filmrészletek alapján sorold fel, kik voltak a vásárok szereplői!

Milyen portékák cseréltek gazdát?

Mi volt a „vásárfia”?

- 3) Szent György és Szent Mihály napja az időjárással kapcsolatosan is összefonódik. egészítsd ki a mondatot!(vetkőztet, öltöztet)
„Szent Mihály _____ , Szent György _____ .”
- 4) Szeptember 29-e időjárása a télre rámutató nap is.
- Ha Szent Mihály éjszakáján összefekszik a birka, akkor nagy tél lesz, ha pedig szét, akkor enyhe.
 - Egészen Karácsonyig szép, enyhe időre lehet számítani, ha a fecskék még itt érik Szent Mihály napját.
 - Szent Mihálykor keleti szél igen kemény telet ígér.
 - A napján fújó északi szél sok havat, míg a déli és nyugati szél enyhe telet jelez.
 - A Mihály nap éjjeli holdvilág is zord télre, míg az eső enyhe télidőre utal.

Válassz egy neked tetsző jóslatot, és készíts hozzá illusztrációt!

- 5) Szent Mihály napját követően hordták be a gazdák a földekről a kukoricát, melynek megfosztása az egyik legfontosabb őszi munka volt. Ebben a társas munkában rokonok, ismerősök, szomszédok segítettek egymást, amit később viszonztak. A kukoricafosztás jó alkalom volt a legények és lányok barátkozásához is. Hol tárolták a lefosztott kukoricacsöveket?

Mire használták fel a kukoricát?

Mi lett a csuhé sorsa?

III. Ősök napja

November 1.: Mindenszentek ünnepe; egyházi ünnep, a megdicsőült, üdvözült lelkek ünnepe.

November 2.: Halottak napja; a katolikus és a protestáns egyház is megemlékezik a halottjairól ezen a napon.

Általános szokás szerint előtte való nap délutánján rendbe hozzák a sírokat, virágokkal feldíszítik és az est közeledtével gyertyákat, mécseseket gyújtanak, hogy az „örök világosság fényesedjék” az elhunytak lelkének.

- 1) A legtöbb család nemcsak a temetőben gyújt gyertyát elhunyt családtagjaiért, hanem otthon is, mégpedig annyi szálat, ahány halottjuk van.

Miből készítették régen a gyertyát? _____

Milyen mécseseket, gyertyákat ismersz? _____

- 2) A sírokat virágokkal, koszorúkkal is feldíszítették az ünnep alkalmából.

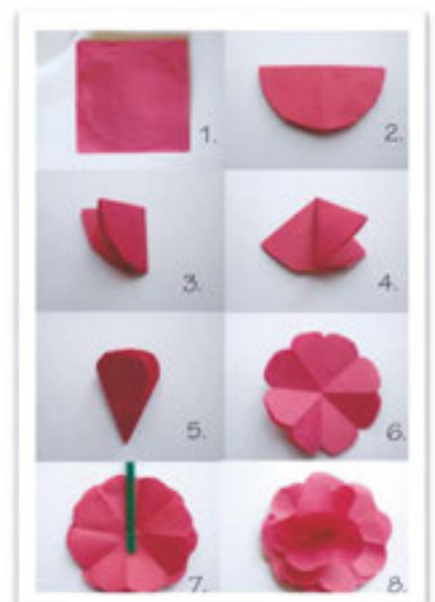
Miből fonták a koszorút? _____

Melyik virág a legismertebb ilyenkor? _____

Amikor nagyon hideg volt ezekben a napokban, az élő virág helyett krepp papírból készített virágokat használtak.

Készíts Te is papírvirágot! Segítenek a képek!

- 3) A ti családokban hogyan emlékeztek meg a halottaitokról?

- 4) A halottak nyugalma végett mind elseje, mind másodika, sőt az egész halottak hete, dologtiltó napok voltak: tilos a földmunka, a répa és a krumpli elvermelése, a varrás, a mosás, a takarítás, a meszelés, az élelmiszereknek (pl.: a káposztának) télire való eltétele.

Milyen őszi földmunkákat ismersz?

- 5) A 2000-es évek elején kezdett el Magyarországon ismertté válni a Halloween ünnep. Az elnevezés All-Hallows-Even (szent emberek, szent estje) kifejezésből származik, mely a keresztény Mindenszentek ünnep előtti éjszakát jelölte. Az ünnep ősi kelta hagyományokból alakult ki, és ma már nemcsak angolszász országokban, de az egész világon október 31-e éjszakáján megtartják. Halloween jelképe a régen répából, később sütőtökből faragott töklámpás.

Rajzolj egyet!

Nálunk a fiúk a lányok ijesztgetésére faragtak ilyen lámpásokat.

IV. Szent Márton napja

Szent Márton Pannóniában született, majd a franciaországi Tours püspöke lett. A középkor egyik legnépszerűbb szentje. Tisztelete hazánkban is virágzott.

- 1) A legenda szerint Márton a kinevezésekor a libák óljába bújt el, de azok gágogásukkal elárulták. Innen ered a „libaáldozat” ezen a napon, hogy libasültet készítenek és a lakomán kóstolják meg az új bort is, melynek „Márton a bírāja”.
Rajzol a pecsenyés tálba egy sült libát!

- 2) Márton napja az elszámolások, kifizetések napja is volt hajdanán. Ekkor kapta meg a pap, a tanító és a pásztorok is a jussukat, vagy járandóságukat.
A pásztor sorra járta azokat a házakat, amelyeknek állatait őrizte, s a ház gazdájától ajándékot kapott.
A kanász köszöntője úgy hangzott: „Adjon Isten szerencsés jó estét! Megjött Szent Márton püspök szolgája. Adjon Isten bort, búzát, békességet, lelkünknek üdvösséget!”
Ezután a gazda borral és mákos vagy túrós lepénnyel vendégelte meg. Ezért ezt az ajándékot bélesadónak vagy rétespénznek is nevezik.
Milyen állatokat őrzött a kanász? _____

- 3) Magyarország és Szlovákia egyes vidékein frissen vágott nyírfaágot is vitt ajándékba a pásztor, s úgy tartották, hogy a megszentelt, lombos nyírfavessző gyógyulást hoz az ólba, istállóba s növeli a szaporulatot. Tavasszal, ezzel hajtották ki újból az állatokat. Rajzolj a tyúktól köré baromfiakat és tűzd az ajtóhoz Márton vesszejét!

- 4) Márton napja úgy nevezett 40-es nap (karácsonyt megelőzően).

A nap időjárásából következtettek a közeledő télre.

- Enyhe tél várható, ha Márton fehér lovon jön.
- Márton napján, ha a lúd jégen jár, akkor karácsonykor vízben botorkál.

A Márton napi lúd mellcsontja színéről a téli sárra vagy hóra jósoltak. Hogyan szólt a mondás?

- 5) Német nyelvterületeket fáklyás (lampionos) felvonulásokat szerveznek és Márton-tüzeket gyújtanak ilyenkor. Ezt a hagyományt őrzik a környékünkön élő német nemzetiség tagjai is. Ma már elsősorban a gyermekek járják az utcákat saját készítésű lampionokkal, miközben Márton napi dalokat énekelnek.

Készíts Te is egy Márton napi lampiont! Segít a kép!

V. Kisfarsang

Kisfarsang népi ünnepi időszak, mely Mihály naptól (szeptember 29.) Katalin napig (november 25.) tart. Az őszi mulatozások ideje, amikor a gazdasági év lezárulását ünnepelték. Erre az időszakra nem jellemző az alakoskodás, a jelmezek és álarcok viselése, mint nagyfarsangra.

- 1) November 19-én Árpád-házi Szent Erzsébet ünnepnapja van. Ő a római katolikus egyháznak Európa-szerte egyik legtiszteltebb női szentje. Életének legismertebb legendája az úgynevezett „rózsacsoda”. Miután megismerted a történetet, rajzold a virágokat a kötényébe!

- 2) Keress a dalgyűjteményből Szent Erzsébethez kapcsolódó dalt!

- 3) Alexandria Szent Katalin ünnepe is erre az időszakra esik. Ő vértanúhalált halt keresztény hitéért. Jelképe a vastüskékkel kivert, úgy nevezett Katalin-kerék.

Szerelmi jóslás is kapcsolódott ehhez a naphoz, mely országszerte ismert volt. A lányok gyümölcsfaágakat vázába tettek, és ha azok karácsonyig kizöldültek, akkor jövőre férjhez mentek. Rajzolj a vázába ilyen ágakat.

- 4) Ellentétes rámutató napként is szerepel Katalin napja az időjárásjóslásban. Egészítsd ki a mondatokat!

Ha Katalin kopog, karácsony _____

Ha Katalin locsog, karácsony _____

- 5) November 30-án Szent András ünnepnapja van. Mit jelent a mondás?

„András zárja a hegedűt”, azaz _____

Milyen időszak kezdődik ezután decemberben? _____

A hagyományos falusi gazdálkodás szerint ekkor kezdődtek a disznóvágások, ezért sokféle „disznóölő” Szent Andrásként is emlegetik.

Szerelmi jóslatok is tartoztak a napjához: A lányok hajnalban megrúgták a disznóólat, s a disznó röffenéseinek számából következtettek, hogy hány évig maradnak még pártában.

Meg is álmodhatták jövőbelijüket ezen az éjszakán: „Pártámat rázom, Szent Andrást várom, kutassa meg a jövőbeli párom.”

VI. Advent

Advent latin eredetű szó, jelentése: „Úrjövetel”, „Eljövetel”. A karácsony előtti időszakot jelöli, mely a Jézus születésére való várakozást, a testi-lelki felkészülést, a reménykedés időszakát. Kisbőjt néven is ismerjük. Karácsony előtt 4 vasárnapot visszaszámolva megkapjuk Advent első vasárnapjának dátumát, mely egyben az András napjához legközelebb eső vasárnap is.

- 1) Advent idejének kezdetét a legtöbb helyen éjféle harangszó is jelezte.

A várakozás időszakának jellegzetes szertartása a hajnali mise vagy roráté, mely áldozatot követelt azoktól, akik részt kívántak rajta venni. Katolikusok kedves, csoportos ájtatossága a „Szentcsalád szálláskeresése”. Ennek a szokásnak ismert változata főképpen evangélikus településeken a „Bölcsőcske”, mely német és szláv hatásra terjedt el. Ugyancsak evangélikusok körében élt és szintén adománygyűjtő célzatú volt az „Ostyahordás”. Reformátusok advent idején házi istentiszteleteket és bibliaórákat tartanak.

A néprajzi filmrészletek alapján válaszolj a kérdésekre!

Kiről szólt a történet? _____

Milyen eseményt mondtak el, jelenítették meg? _____

Kik voltak az előadók? _____

Mivel vendégelték meg őket? _____

- 2) Advent jelképei közül ma a legismertebb az adventi koszorú, melyen először 24 gyertya volt és Karácsonyhoz közeledve egyre többet gyújtottak meg rajta. Örökzöldje az újjászületés, az örök élet jelképe, míg a gyertya Krisztust, a Megváltót jeleníti meg. A korábbi adventi házikó, melynek akkoriban ajtajában bibliai idézetek, szentképek voltak, napjainkra édességekre változtak az adventi naptár formájában. A csillag, mely nálunk kevésbé terjedt el, a Betlehemi csillag illetve Krisztus fényének jelképe. Rajzolj egy ünnepi díszben álló adventi koszorút!

- 3) Az adventi időszak egyik kedves alakja Szent Miklós püspök, akinek emléknapja december 6-án van. A kisázsiai Myrában működött, ahol a legenda szerint titkos ajándékkal megsegítette az elszegényedett családot. Alakja ismert egész Európában. A magyar néprajz többféle szokásban említi Mikulást. Legismertebb közülük a Mikulás-járás, amelyben püspöknek öltözve kíséretével betér 1-1 házba, ahol a gyermekeket vizsgálta, imádkoztatja, majd tudásuk és viselkedésük alapján jutalmazza vagy virgáccsal fenyegeti őket. Mi lehetett a jutalom? Rajzold le a keretbe!

- 4) Ismert a Mikulás-járásnak olyan formája is, ahol láncos, álarcos, vagy kormozott arcú, kifordított bundás, gyakran szalmába burkolt Mikulás ijesztgeti a gyerekeket és a fonóban lévőket. Ez utóbbi helyen a lányok tréfás gyóntatására is sor került. Aki a kérdésre nem felelt, azt elvitte az ördög. A mikulást kísérő krampusz, vagy ördög figurája német szokásban gyökerezik. Ő az, aki ijesztgeti az apróságokat. Alakja a téli pogány mitológia maradványa, az ártó, rossz szellemek megtestesítője. Rajzolj egy krampuszt!

VII. Luca nap

December 13: Luca napja. A név a lux, vagyis fényesség szóból származik. Az 1582-es Gergely-féle naptárreform bevezetése előtt ez volt az év leghosszabb éjszakája, melyhez bajelhárító, mágikus szokások kapcsolódtak. Ez utóbbiak közül legfontosabb a termékenységvarázslás volt, melynek középpontjában a szerencse elvesztésének, elpártolásának megakadályozása állt, pl.: Aki ezen a napon varr, bevarrja a tyúkok fenekét.

- 1) A termékenységvarázslással kapcsolatos kotyolás szokása ma is él a Somló környéki falvakban. A fiúgyermekek házról házra járva szalmára térdelve énekelték el jókívánságaikat:

Az ének után szétszórták a konyhában a szalmát, majd várták, hogy a gazdaasszony valami ajándékot adjon nekik. Az asszony a szalmát a tyúkok alá tette, hogy jobban tojjanak.

Milyen ajándékot kaptak a lucázók?

- 2) A fiatalok ezen az ünnepen sok helyen alakoskodni is jártak: Fehér lepelbe öltözött legények vagy lányok arcukat belisztezték, vagy fehér tüllkendőbe takarva termékenységvarázsló rigmusokat adtak elő. Mondóka kíséretében megpiszkálták a tyúkokat is, hogy sok tojást tojjanak. Volt ahol csak a lányokat vagy gyerekeket ijesztgették.

- 3) Luca napján a köszöntők mellett számos egyéb szokás is divatban volt. Egyik ilyen a Luca-búza keltetése. A lapos tálakban csíráztatott búzaszemek karácsonyra kizöldültek. Ebből a jövő évi termésre következtettek, de beteg állatok gyógyítására is használták. Később a keresztény liturgia része lett: ezzel díszítették a karácsonyi oltárt, a templomi betlehemet vagy az ünnepi asztalra került.

Hogyan következtettek a jövő évi termésre a kizöldült növénykékből?

- 4) Mivel 12 nappal járunk karácsony előtt, a jövő év 12 hónapjának időjárását is megjósolták az elkövetkezendő napok alapján: amilyen 14-e időjárása, olyan lesz a január, amilyen 15-e, olyan a február... Az újév hónapjainak csapadékosságát pedig hagymakalendárium segítségével próbálták „előre látni”.

Hogyan készült a hagymakalendárium?

Mennyire volt megbízható előrejelző?

- 5) A legnevezetesebb népi szokás az úgy nevezett Luca szék faragása, melyet készítője 13-án kezdett el faragni, majd minden nap faragott rajta egy keveset, de csak karácsony estéjére szabadott elkészülni vele. „Lassan készül, mint a Luca széke.”

Milyen célból készült?

Hol álltak fel rá?

Mi lett a szék sorsa?

VIII. Karácsony

A karácsonyi ünnepkör dec. 24-én, Ádám és Éva napján kezdődik és január 6-án, Vízkereszt ünnepével zárul. December 25: Karácsony napja. A 325-ös niceai (ma: nizzai) zsinat határozata szerint Jézus Krisztus földi születésének emléknappja: az öröm és béke, a család és gyermekség, az otthon és a szülőföld, vagyis a SZERETET ünnepe.

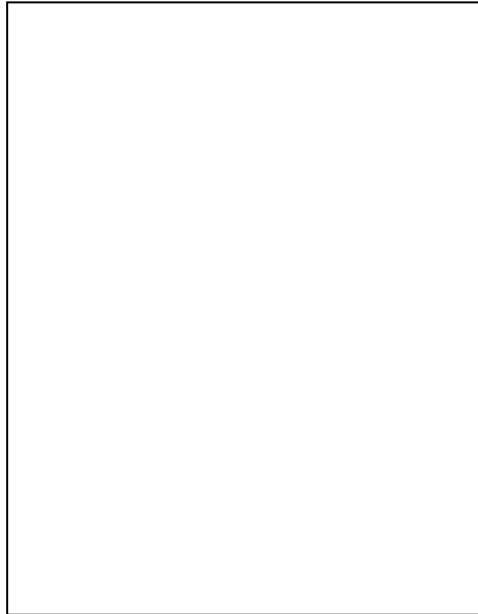
- 1) Az adventi előkészítő időszak december 24-én éjféltkor záródik. Eddig tart az úgynevezett kisböjt vagy adventböjt, melyben szerda és péntek szigorú böjt volt, míg szombaton a húsételektől tartózkodtak.
Milyen böjtös ételeket ismersz?

- 2) Az ünneplés 24-én este 6 órakor kezdődött zajkeltéssel, amely az ártó szellemek elűzését szolgálta, illetve a régiből az újba való átmenetet jelentette. Ekkor történt a pásztoremberek gyűjtése is, a szolgálatuk jutalmát kapták meg ekkor.
Mi volt a fizetségük?

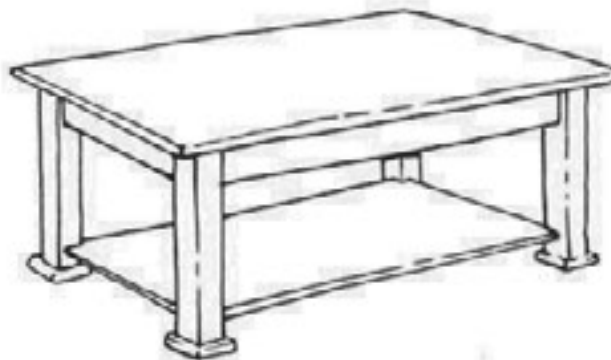
- 3) Karácsony szavunk a szláv eredetű *krocsuny*-ból származhat, mely lépő, átlépő, fordulónap jelentéssel bír. A kereszténység a legelső századokban Vízkereszt (jan.6.) ünnepén ülte meg Jézus születésnapját, majd a téli napforduló napjára, vagyis a Nap születésnapjára került át az ünneplés. Karácsony ünnepi formája a keresztényüldözések után alakult ki. Gazdag hagyományai közül az ünnepköszöntés dramatikus formái a középkorra nyúlnak vissza, így a betlehemezés, mely szokásban volt a templomokban és a házaknál, a koronás játék illetve a pásztorjáték. Valamennyi formának 3 fő része van: a születéstörténet elbeszélése, az Istengyermek köszöntése, és a jókívánságok.
Sorold fel a szereplőit ezeknek a szokásoknak!

- 4) Karácsonyi jelképek legfontosabbika a karácsonyfa, mely a paradicsomi életfa, termő ág megjelenítője. (Német nyelvterületen PARADIES=paradicsom, éden volt a karácsonyfa neve.) Örökzöldje az újjászületés és az örök élet szimbóluma. A rajta lévő díszek is az Ószövetségre utalnak: **alma** = a tudás fájának gyümölcse, **fűzér** = kígyó, valamint az Újszövetségre: **csillag** = betlehemi csillag, **gyertya** = Jézus, mint fény, **dió** = Jézus misztikus jelképe jelenik meg rajta. Rajzolj egy fenyőfát és díszítsd fel a régi szimbólumokkal!

- 5) A karácsonyi asztalt is jelentéssel bíró dolgokkal terítették meg: az alma, a dió, a fokhagyma az egészséget, a bab, a borsó, a mák a termékenységet, a méz az édességet biztosítja. A kisarjadt Luca-búza a jövő évi termés bőségét vetíti elő. A gyertya Jézust, mint világot jelképezi. Az asztal alá került szalma és szerszámok a gazdaság erejével biztatnak. Díszítsd fel te is az ünnepi asztalt!

- 6) A karácsonyi ajándékozás az idők folyamán sokat változott. Régen leginkább a gyermekek meglepéséről, de a szegények és a koldusok megajándékozásáról is szólt. Az ajándékozó a kis Jézus, az angyal, illetve a fehérbe öltözött asszony. Az ajándék régen is sokféle volt, de egyszerű: ruhaféle, lábbeli, játék, falovacska, alma, dió. Mit ajándékozunk napjainkban? Beszélgetsetek róla!

IX. Jókívánságok, köszöntők ideje

A Karácsony és az Újév közötti időszak neve: két karácsony köze, az újév: kiskarácsony. Erre az időszakra esnek még a főünnep mellett híres névnapok (István, János), Aprószentek napja és Újév, amikor a rokonok, ismerősök egymást meglátogatva kölcsönösen köszöntik egymást jó egészséget kívánva, illetve jókívánságaikat kifejezve a jövőre.

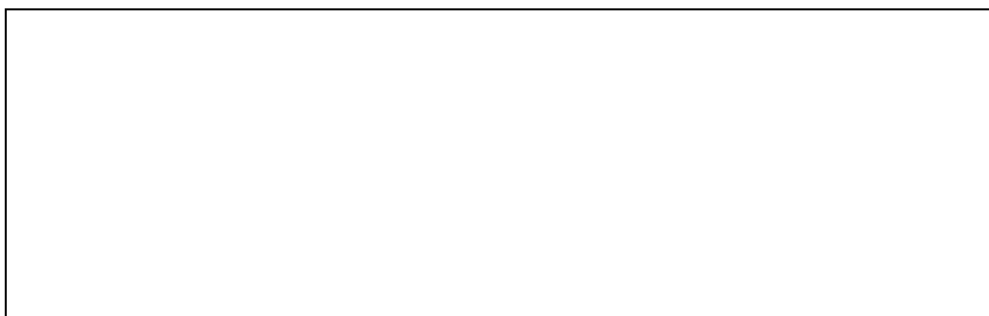
- 1) A Karácsonyt követő napokban köszöntjük az Istvánokat és Jánosokat. A névnap köszöntők dalos formája a 18. századtól ismert.

Ki volt Szent János?

Mit áldanak meg ilyenkor a templomban?

- 2) A Karácsony és az Újév közötti időszak legismertebb dunántúli adománygyűjtő szokása a regölés. A 6-7 tagú serdülő fiúkból álló csoport kifordított bundában, kucsmában zajkeltő eszközeikkel (láncos bot, csengő, köcsögduda, regös síp) járták a házakat. Rajzold le a hangszereiket!

A regösének 5 részből állt: beköszöntő (Kelj fel gazda...), első ének (Jókívánságok: Adjon az Úristen...), második ének (Csodaszarvas története: Amott keletkezik...), harmadik ének (Összeregölés), záró ének (Táncolás).
Hogyan hangzik az ismert refrén?

- 3) Aprószentek napja: december 28. A Krisztusért mártírhalált halt betlehemi kisdedek emlékünnepe. Az aprószentek napi vesszőzés az egész magyar nyelvterületen szokás volt. A fiúgyermek, legény vagy pásztorok jártak fűzfavesszővel vagy korbáccsal vesszőzni: Szerencsekívánó, egészségvarázsló mondókák kíséretében gyengéden „megverték” a lányokat, asszonyokat vagy gyerekeket. Úgy tartották, hogy akit megvesszőznek, az nem lesz keléses. „Megjöttek Heródes katonái! Egészséges legyen, keléses ne legyen!” „Aprószentek reggelén, tűzről pattant, fürge légy! Kezed s lábad ne fájjon, vígan járjad a táncot!”

Mi a kelés?

- 4) Óév estéjén, újév hajnalán és reggelén jártak köszönteni a fiúgyermek, legények: Bőséget, jó egészséget, szerencsét kívántak a következő esztendőre, amiért jutalmul adományt kaptak. Az egyik, országszerte ismert köszöntő így hangzik:

- 5) Újév napjához sok szokás és hiedelem is tartozott: A nap időjárásából következtettek a jövő termésére. Az első látogatónak férfinak kellett lenni, aki szerencsét hoz a házhoz. Nem adtak ki semmit ilyenkor a házból, mert minden kimegy onnan. A lányok korán reggel a kútnál mosdottak, hogy egész évben frissek legyenek. Fontos szerep jutott az aznapi ételnek is!

Miért ettek disznóhúst Újévkor?

Miért nem ettek baromfit és halat?

Miért ettek lencsét és borsót?

Miért készítettek rétest?

X. Farsang

A farsang vízkereszt napjától (január 6.) hamvazó szerdáig, vagyis nagyböjt kezdetéig tartó időszak. A legfőbb farsangi szokásokat farsang farkán: farsangvasárnap, farsanghétfőn és húshagyókedd napján gyakorolják. Legfőbb eseménye az álarcos, jelmezes alakoskodás.

- 1) A farsangot egész Európa-szerte megünnepelték már a középkortól. Dél-Európában, főleg Itáliában nagy felvonulásokkal, amelyet a hajót ábrázoló díszkocsiról karneválnak neveztek el a Carrus navalis-ról. Nálunk német-osztrák hatásra a „varshang”, vagyis a farsang elnevezés terjedt el. Régi hagyományai a 15. századra nyúlnak vissza. Mátyás király udvarából ismerünk róla feljegyzéseket.

A farsangot minden társadalmi osztály ünnepelte:

- A nemesek karneválokat rendeztek
- A városi polgárok álarcos bálakat tartottak
- Az iparosok egyesületi, testületi bálakat szerveztek
- A parasztok körében elsősorban a termékenységvarázsló, dramatikus játékok, jelmezes felvonulások, állatalakoskodások, farsangi adománygyűjtő köszöntők kerültek előtérbe.

Rajzolj egy neked tetsző farsangi álarcot, vagy jelmezt!

- 2) A farsang a tavaszvárás ősi ünnepe, amely jellegzetes szokásaival a farsang végén éri el csúcspontját. Legismertebb magyarországi téltemető szokás a mohácsi busójárás, mely sokác hagyomány. Nemcsak a tél koporsóját égetik el, de rémisztő faálarcaikkal el is ijesztik a hideget.

Mikor tartják a híres felvonulásokat?

- 3) A környékünkön ismert farsanghétfői népszokás az asszonyfarsang. Hol ünnepelnek az asszonyok?
-

Ugyancsak termékenységvarázsló szokás a Székesfehérvár melletti Mohán a tikverőzés.

Miért piszkálják meg ilyenkor a tyúkokat?

- 4) A farsang időszaka a lakodalmak, a disznótorok ideje is.

Miért ebben az időszakban tartották a legtöbb lakodalmat?

Melyik jellegzetes süteményt készítenek el ilyenkor?

- 5) Keress a dalgyűjteményben farsanghoz kapcsolódó dalt!

Dalaink, játékaink

109.

A csí - kó - sok, a gu - lyá - sok kis laj - bi - ba jár - nak,
A-zok é - lik vi - lá - gu - kat, szj - haj, kik pá - ros - tul jár - nak.

♩ = 108

Túl a Ti - seín csí - kó - le - gény va - gyon én,
Ti - sen - há - rom csí - kó - ra vi - gyá - roz - én,
Gyö - ce - ba - bém, fordít - meg a - csú - sz - c - le - jét,
Ne le - gel - je le a só - sz - le - ve - lőt!

Elesett a lúd a jégen

Magyar népdal

♩ = 144

E - le - sett a lúd a jé - gen, majd fel - kel a jö - vő hé - ten,
4
ősz - sze - ve - ri a bo - ká - ját, sár - ga sar - kan - tyús csiz - má - ját.

<http://dalok.theisz.hu/?page=song&id=ElesettALudAJegen>

Pásztorok, keljünk fel

Keresztény ének

<http://dalok.theisz.hu/?page=song&id=PasztorokKeljunkFel>

♩ 98

1. Meg-jöt-tem én jó es-tét, jó es-tét, Ist-ván kö-szön-té-sé-re.
Ist-ván, légy e-gész-ség-ben, kö-szönt-lek re-mény-ség-ben!

66.

1. Új esz-ten-dő, vig-ság-szer-ző, most kezd ú-jul-ni.
ú-ju-lá-sa vig-ó-rő-met most kezd hír-det-ni.

2. Hirdeti már a Messiást
eljöttek lenni,
legyetek a nagy Istennek
buzgó hívei!

3. Alsó kék ég, felső szép ég
dicsérd uradat,
urad áldjad menny, föld, tenger,
te megtartódat!

4. Megtartódnak, táplálódnak
mondj hozsannákat!
Hozsanna néked, Úr Jézus,
adj vig napokat!

5. Vig napokkal, bor-, búzával
látogass minket,
mi is néked úgy szentelünk
vig esztendőket.

dó népdal

A, a, a, a far-san-gi na-pok-ban,
A far-san-gi na-pok-ban le-szünk mi is vi-gab-ban.
A, a, a, a far-san-gi na-pok-ban!

[illegible]

[illegible]